

Latinština i grština naša svagdašnja**n. s. VIII.**

Učenici zagrebačke Klasične gimnazije svojim su programom sudjelovali na otvorenju izložbe u Arheološkom muzeju. Vijest je to što ju je zagrebački »Vjesnik« uredno obznanio u petak, 8. prosinca 1989. godine.

No, klasičari, čuvajte se »Vjesnika« i kad o vama piše! Jeste li znali da su ono čime ste nastupili bile

DITAE ET SENTENTIAE,

recimo

UZREKOV I MISLI,

umjesto

Dicta et Sententiae,

IZREKE I MISLI?

Bijaste li svjesni da je sve

završilo »GAUDEAUMUSOM«,

otprilike »RADUJMOSEOM«,

umjesto

pjesmom »Gaudeamus igitur...«?

Doista, protiv ovakvih prepada na klasičarski integritet valjalo bi imati stalnog

KOADUTORA

POMOĐNIKA

(»Danas« br. 410, 26. XII. 1989, str. 66 i 67, ukupno 6 puta).

Kako se vidi, neki nikako da se odreknu njegovih usluga u korist kakva ispravnijeg

KOAJUTORA,

POMOĆNIKA.

O tome se vjerojatno nikada neće postići

KONCENZUS,

SUZBROJAVANJE

(»Danas«, isti broj, str. 7.)

o kojem smo također već pisali u »Latinštini...«, a čini se neiskorjenjivim dok se god bude tragalo za njim, misleći u stvari na

KONSENZUS

SUGLASNOST.

Očekujući da se postigne ta politička utopija, isti je broj »Danasa« pokušao na 29. stranici prenijeti svojim čitaocima lijep poziv s II. vatikanskog sabora, ali je stvar nekako čudno ispala.

Stoji

AMBULANTE I DILECTIONE,

što bi se možda moglo protumačiti kao križanac našega pravstva i španjolskih prezi-
mena, ali prevesti nikako.

Čini se pak da je trebalo stajati

AMBULATE IN DILECTIONE,

HODAJTE U LJUBAVI.

Ako ste imali osjećaj da vam nakon ovog razjašnjenja pada kamen sa srca, priprezite dobro na nj. Ako je, naime, velik, morat ćete uzeti u obzir tumačenje

»Naziv *megalithic* — 'veliko kamenje' (od latinskog *me-gas* — velik i *litos* — kamen...« Tumačenje je ponuđeno na prvoj stranici knjige »Megaliti« (grupa autora, Beograd 1983, »Arhaia«) i ne ulijeva nimalo povjerenja u sadržaj. Ponajprije, ništa tu ne potječe iz latinskoga: to je grčki, premda nekorektno pisan. Kako se vidi iz engleske verzije, u ovakvim objašnjenjima **kamen** mora biti *litbos*, a ne *litos*.

Kao drugo, MEGALIT, doslovce VELIKI KAMEN, riječ je kojom znanstvene struke poput arheologije, povijesti umjetnosti, arhitekture, povijesti i dr. nazivaju posve određenu vrst spomenika prapovijesnog postanka. MEGALITSKO može biti bilo što u vezi s takvim spomenicima i gradnjama, a MEGALITIČKO je ono što pripada razdoblju gradnje megalita, nazovemo li to razdoblje megalitikom. Ta je izvedenica međunarodna i neprevodiva. Englezu, kao i nama, *megalithic* znači **megalitski** ili **megalitički**. To su riječi struke, a ne veliko kamenje.

No, sve su to tek

PROLOGOMENA

ono što valja prethodno ROČI

(Hrvatski radio, Studio Zagreb, II program, 29. XII. 1989, 14³⁰),

a ne

PROLEGOMENA

ono što valja prethodno REČI, PREDGOVOR

drugim divotama slične vrste. U istoj ovoj radio emisiji mogli ste, primjerice, doznati činjenicu da je

MELOS isto što i PLES,

pa su prema tome sve melodije, melodike, melike, melodičnosti i slične riječi vezane uz kretanje, a ne uz glasanje i zvučanje, svirku i pjev. Očigledne i čvrsto ukorijenjene zablude kojima smo dugo podlijegali mogu se izliječiti jedino upornim radom. Tako preporučuje i »Nedjelja«, sedmična revija sarajevskog »Oslobođenja« br. 7 od 8. travnja 1990, gdje na str. 29 čitamo da

ORA ET LABORA

znači

VREME JE ZA RAD!

Ovaj uzorak latinštine prozeo nas je srsima oduševljenja, ali potpun zanos izaziva tek vješta parafraza koju je nedvojbeno stvaralački nadaren autor ponudio u slijedu:

ORA ET COLLABORA,

napisa on i ostade živ, tvrdeći k tome da to znači

VREME JE ZA SARADNJU.

Budući da taj stvor ne razlikuje ET = I od EST = JEST, da po čudnom romansko-balkanskom sinkretizmu smatra da su ORO 1. = MOLITI, imperativ ORA = MOLI i talijanska ORA, lat. HORA = SAT jedno te isto, možemo mu doista samo poželjeti da

MOLI I RADI

dok se ne douči. I mi sami, jasno moramo mnogo učiti. Jer nova djela antičkih pisaca stalno se pojavljuju iz tmine prošlosti. Jeste li znali za

Sofoklovu KNJIGU »EDIP KOLON«?

O njoj i o filmu koji je prema njoj snimljen mogli ste se uputiti u »Slobodnoj Dalmaciji« od 21. siječnja 1990, na 30. strani. Vijest o trećem Sofoklovom Edipu koji nije niti **kralj**, niti na brežuljku Kolonu kod Atene, već je sam Kolon svakako raduje. Tek, ne znamo kako bi to valjalo tumačiti? Tvorac prethodnog primjera vjerojatno bi se kolebao između prijevoda

EDIP STUPONJA i STUPASTI EDIP,

ali se valja s pravom pribojavati da svemu najbolje odgovara pridjev

STUPIDNI iliti naši GLUP.

Taj i takav Edip sigurno bi kraljevski uživao u koncertu koji je održan u sarajevskoj katedrali, prenosila ga TV Sarajevo, a naš »Studio« prijenos nagradio vijencem. Kako kažu studijevci, izveden je

»Stabatmatter« Giacoma Rossinija.

Djevicu Mariju doista je zapalo štošta otrpjeti i valjalo bi pretpostavljati da se o tome, prema Evandeljima, poprilično zna. Bar toliko da se mogu raspoznati, razdvojiti i valjano ispisati riječi

STABAT MATER — STAJAŠE MAJKA,

motiv, uostalom nadasve blizak umjetnicima svih vrsta i stoljećima upotrebljavan.

No, ovo putovanje latinštinom od prapovijesti na ovamo, pravu ODISEJADU (»Večernji list« 28. X. 1990, str. 13) a nipošto ODISEJU, valja dovršiti zaključkom da je 1990. godine emisija »Radio kalendar« Hrvatskog radija, Studija Zagreb, prvog programa, osobito častila našeg prijatelja i patrona Marka Tulija Cicerona. Njime je praktički započela i završila godinu.

3. siječnja u 5 sati i 43 minute spomenuto je Ciceronovo rođenje, a 7. prosinca u 5 sati i 48 minuta njegova smrt. Bilo bi to lijepo i nadasve pohvalno da nije oba puta posve jednako rečeno da je Ciceron ostavio opsežnu

KORESPONDENCIJU

otprilike

PREP'SKU

umjesto

KORESPONDENCIJU, PREPISKU

te da su mu najpoznatiji

govori protiv KATALINE i Filipike.

Neš' ti poznatosti pri kojoj se ni ime ne zna točno! Dokle će ta KATALINA zlorabiti našu strpljivost? Na koncu, ni bez Cicerona zlosretni KATILINA ne bi bio nedostojan učtivosti da mu se ime točno navede.

Ciceron, doista, nema razloga biti zadovoljan ovakvim slavljenjem svojih obljetnica. Premda je samoga sebe iznimno cijenio, ipak je bio dovoljno rodoljuban da ne bi prihvatio tvrdnju, iznesenu u spomenutoj emisiji u siječnju, da je bio

ZAČETNIK rimske proze.

Bio je, dakako, vrhunski — no to nije samo rezultat njegova osobnog genija, već i svega što mu je prethodilo. Gdje je Rim bio da su Rimljani čekali do Ciceronova doba da se ZAČNU prozno izražavati?

Bilo je to ZAČEĆE ipak ponešto ranije, jedva par stoljeća. No tko bi bio i pomislio da će se disciplina latinske proze upravo u nas tako lijepo razviti u latinštinsko cvijeće.

Muze latinštine upravo nama su toliko sklone da se ne pokoravaju poslovi

INTER ARMA SILENT MUSAE,

MUZE ŠUTE MEĐU ORUŽJEM.

Kod nas se to kaže

INTER ARMAE SILENT MUSAE

(»Nedjeljna Dalmacija«, 14. listopada 1990, str. 20)

i vjerojatno znači

MUZE NE ŠUTE MEĐU ORUŽJAMA.

Prilike su, nažalost, ratne — a latinština ih koristi kao plodnu podlogu, buja i raste. Tako smo uz svagdašnju stekli i ratnu latinštinu i grštinu, kojima će se valjati posebno pozabaviti.